

Ștefan cel Mare și Sfânt - 500

VATRA NOASTRĂ ROMÂNEASCĂ

ANUL V
NUMĂRUL 1 (10)
IUNIE - IULIE 2004

NUMĂR
SPECIAL

PERIODIC AL FILIALEI JUDEȚENE BOTOȘANI A UNIUNII VATRA ROMÂNEASCĂ

Ștefan cel Mare și Sfânt

La 2 iulie 2004, întreaga suflare românească comemo-rează împlinirea a 500 de ani de la trecerea la cele veșnice a lui ȘTEFAN CEL MARE ȘI SFÂNT (1457 - 1504), unul din cei mai vestiți domni ai neamului nostru. Fiul lui Bogdan al doilea, Ștefan, din fragedă tinerețe, a umblat, a văzut și a învățat multe lucruri folositoare vieții, a acumulat bogate cunoștințe în domeniile politic, diplomatic și militar. Copilăria, după anul 1434 - presupus anul nașterii sale - la Borzești, a petrecut-o, așa cum ne

transmit legendele despre Ștefan. Din cauza unor condiții vitrege, a fost nevoit să plece și să trăiască o bună bucată de vreme la curtea lui Iancu de Hunedoara, unde l-a cunoscut pe Vlad Țepeș, cu care ajunge, apoi, la București. Având sprijinul lui Țepeș, Ștefan, la 12 aprilie 1457, se afla la "Câmpia Direptății" (localizarea nu-i cunoscută precis, presupuneri: în părțile Mirceștilor, alții susțin în ale Sucevei). Aici, "de la mic la mare", reprezentații tuturor categoriilor sociale l-au aclamat domn al Moldovei.

Moldova, în cei 25 de ani care au trecut de la moartea lui Alexandru cel Bun (1432) s-a aflat într-o profundă criză: frământări și disensiuni, de reținut că la cârma statului s-au perindat 16 "domnitori", a căror "conducere" a slăbit Moldova, aducând-o într-o grea stare de anarhie. N-a fost ușor pentru Ștefan. Chiar de la început Ștefan s-a preocupat de întărirea puterii domnești, sprijinindu-se pe mica nobilime, târgoveți și îndeosebi pe răzășime, a asigurat o mare stabilitate pe plan intern și o forță militară solidă cu ajutorul căreia a îngăduit Moldovei să reziste victorios expansiunii vecinilor, să se afirme pe plan internațional.

În cei 47 de ani de glorioasă domnie, Ștefan a fost expresia unui profund patriotism; el și-a iubit poporul din adâncul ființei sale, a pus mai presus de orice interesele țării, era blând, chiar milos, nu era de acord să se verse sânge nevinovat, aprig cu

Continuare în pagina a 3-a

Ștefan cel Mare și Sfânt - miniatură în Tetravanghelul de la Humor (1473)

Steagul de luptă al oastei moldovene în timpul lui Ștefan cel Mare și Sfânt

Clepsidrele

La Putna, sub târziul de lună,
brazii își desfac coronamentele,
munții se trezesc din somnul greu,
pâraiele și buciumele sună.
Clepsidrele din turnul mănăstirii
măsoară timpul de atâta vreme
și-n fiecare bob de piatră

stau doinele de veghe în poeme.
Mulțimea le ascultă, cum răsună
cuvintele lui Ștefan din mormânt:
Popor moldovenesc, viteaz și harnic,
cum de s-a frânt al vieții legământ?
Cum de-ați lăsat netrebnicii să fure
din trupul țării, româneasca glie?
Eu am murit, dar sabia rămas-a,
de veghe la hotarul României!

Col.r. Mihai Marciuc

DIN PREFAȚA LA

"Istoria lui Ștefan cel Mare"

"În ziua de 2 iulie 1504, Ștefan-vodă cel Mare se stinge de o moarte blândă la Suceava, în desăvârșita pace măreață ce se boltea asupra întregii țări pe stâlpii puternici ai biruinței sale.

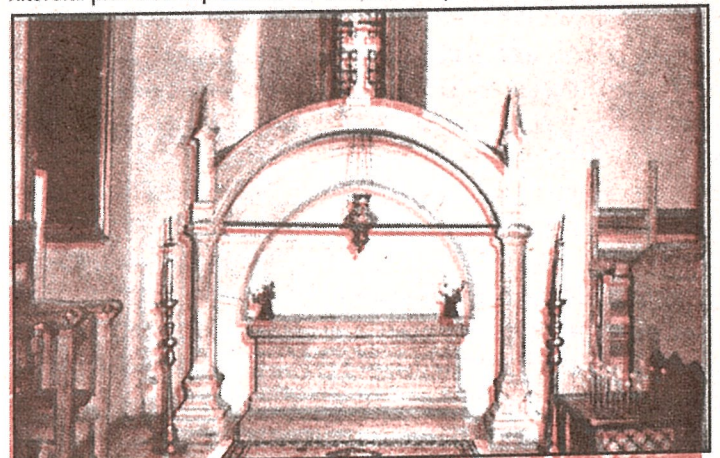
Pentru cea din urmă oară, porțile cetății se deschideau înaintea celui ce luptase bărbătește cea mai grea din luptele sale. Boierii călări, în haine deursinice și aur, bătrâni ca și stăpânul adormit, ceilalți în toată puterea vârstei sau în avântul încrezător al tinereților, înconjurau sicriul înconjurat în scumpe stoffe. Sulițele ostașilor se ridicau drepte în văzduhul limpede, zâmbitor al zilei de vară. Alaiul străbătea holdele grele de bogăție, în drumul spre Mănăstirea Putnei.

Din turnul de strajă deasupra porții, clopotele prindeau a vui de jale. Soborul întreg al Moldovei, sub mitre scanteietoare de pietre scumpe, mitropolitul și el, al Țării de Jos, episcopul de Rădăuți, episcopii care putuse să se încingă pentru această lungă cale primeau în cântările iertării de păcate pe stăpânul tuturor. Veșnica pomenire se cerea pentru acela care se făcuse vrednic a fi pomenit de neamul său în vecii vecilor. Apoi întunericul gropniții umbrea tot mai mult fața poruncitoare, acum înseninată, și pletele albe, rare ale bătrânului. Și, pe când lacrimile brăzdau cele mai aspre obrazuri, minunata lespede de marmură săpată pecetluia micul mormânt în care încăpuse totuși rămășițele Celui Mare.

Domnise aproape cincizeci de ani, o jumătate de veac. Venise tânăr, în vijelia năvălirii, ca să se răzbune pe ai săi, ca să-și întemeieze viața și ca să tragă zid de vitejie în jurul țării sale de moștenire. De atunci toate drumurile spre hotarele dușmane fusese bătute de copitele cailor oștirii sale. Dar peste sabia lui minunată apăsă o singură mână, stăpânită de un gând cuminte. I-a fost totdeauna milă de sângele oamenilor vărsat în zadar.

A dus cu dânsul și buna cărmuire. Oastea aceea ale cărei steaguri fluturau deasupra sicriului el o închegase, el o făurise, ca pe o singură armă menită să învingă totdeauna. Boierilor acelora ce-l întovărășeau înainte de a-și lua hotărâtorul rămas bun el îi statomicese chemările și drepturile. Secerând buruiana roșie a vremurilor de restriște și nelegiuire, el curățise țărâna ce băuse sângele nevinovat, coborând în ea sfintele temelii de biserică. Vlădicilor ce se rugau acum la Dumnezeu pentru sufletul său el li puse mitra pe cap, după ce știuse că se cuvine s-o poarte.

Gândul lui de înțelepciune se stinsese în sfârșit, sau, mai curând, el se cobora ca o rază de bucurie asupra tuturor, trecea ca o binecuvântare asupra bogăției lanurilor și fremăta ca o amenințare pentru vrăjmașii viitorului prin frunza pădurilor ce ocrotiseră luptele învingătoare.

Și candela aprinsă deasupra mormântului său s-a stins uneori, în zile rele. Mâni de hoți au scormonit în mormântul sfânt.

Dar amintirea sa a luminat totdeauna în marea biserică a conștiinței neamului. Uneori mai tare, alte ori mai slab, dar nici un vânt năprasnic n-a putut-o stinge. Și astăzi ea se înalță puternică, în marea flacără de mândrie și recunoștință ce pornește din toate inimile noastre la pomenirea celor patru sute de ani (Cartea a fost publicată în anul 1904 - Redacția VNR) de la moartea puternicului împărat senin al românilor.

O scânteie din această flacără e cartea de față".

Nicolae Iorga

Ștefan cel Mare și Sfânt și Botoșanii

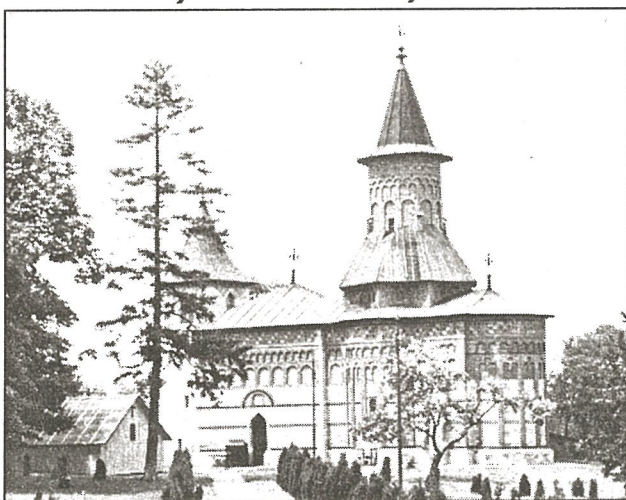
Printre personalitățile devenite legendare care au făurit istoria și au contribuit la continuitatea pe aceste meleaguri prin limba, cultura, tradițiile, credința ortodoxă, se situează la loc de cinste viteazul și credinciosul Ștefan.

Mare parte din viața sa, în cei peste 47 de ani de domnie, și-a pus-o în slujba țării sale, întărindu-i granițele, apărând-o de dușmani, gândind la înflorirea culturii, prin înălțarea a 44 de mănăstiri. Și noi, botoșănenii, ne mândrim cu ctitoriile ștefaniene de la Dorohoi (1495) și Popăuți (1496), cu multe alte dovezi încă necercetate care, în timp, poate, vor face dovada altor biserici datând din vremea sa și la Dimăcheni și la Ștefănești și în alte localități pe unde Domnitorul Ștefan cel Mare și Sfânt a trecut.

Nicolae Iorga i-a făcut un minunat portret spiritual:

"Într'însul găsisse poporul românesc cea mai curată și mai deplină icoană a sufletului său: cinstit și harnic, răbdător fără să uite și viteaz fără cruzime, strașnic și la mână și senin în iertare, răspicat și cu măsură în grai, gospodar și iubitor al lucrurilor frumoase, fără nici o trufie în faptele sale."

Dana Petrariu

Soțiile lui Ștefan cel Mare și Sfânt

Ștefan cel Mare și Sfânt, care alături de Mihai Viteazul, a fost podoaba și mândria țării noastre, s-a urcat pe scaunul Moldovei în anul 1457, trei ani după cucerirea Bizanțului de către otomani.

Domn la Suceava a venit cu ajutorul lui Vlad Țepeș, scoțând din scaun pe Petru-Aron, ucigașul tatălui său.

La acea dată, Ștefan era neînsurat. Însă, cum avea un fiu numit Alexandru, care a trăit până târziu (1496), e de presupus că noul Voievod era văduv. Se cunoaște și numele mamei acestui Alexandru, Marușca. Și ca să fi fost numai ea fiitoare a lui Ștefan, nu e de crezut, fiindcă, pe de o parte, o aflăm trecută într-un pomelnic alături de celelalte doamne ale lui Ștefan cel Mare, iar pe de altă parte, fiindcă domnii, deși aveau obiceiul sa-și crească copiii naturali pe lângă ei, totuși nu-i pomeneau în genere în documente și nici nu-i luau cu ei la război, cum făcea Ștefan cu fiul său Alexandru.

Acum c-o fi una, c-o fi alta, fapt e că întâia căsătorie pe care o cunoaștem, e cea făcută de Ștefan șase ani după urcarea lui în scaun, la 1463. Mireasa lui era o ruteancă, Evdochia, și venea din Kiev, fata principelui Orlco și sora lui Simion. Nunta lui Ștefan cu Evdochia se făcu la Suceava, binecuvântată fiind de Mitropolitul Moldovei, Teoctist, și de Tarasie, Episcopul de Roman. Binecuvântarea acestor înalți prelați nu le fu de folos. Evdochia, după ce dăruî soțului ei doi băieți, care au murit copii (1479), și o fată, Elena, care s-a măritat cu Ion, fiul țarului. Ioan al III-lea al

Moscovei se stinse de boală, după abia patru ani de căsnicie (1467). Cinci ani mai târziu, Ștefan se recăsătorește cu Maria Comnen - cunoscută în istorie mai ales ca MARIA DE MANGOP - la Suceava, în ziua de 24 septembrie 1472. Această căsătorie n-a fost mult mai norocoasă decât precedentele. Conviețuirea Mariei cu Ștefan fu scurtă și fără noroc. Trei ani după sosirea acestei odrașle împărătești pe meleagurile noastre, otomanii atacară Crimeea, supuseră pe han, puseseră stăpânire asupra Caffei și Mangopului și omorâră pe ultimii Comneni de acolo, pe Isac, fratele Mariei, și pe Alexandru, un văr de-al ei. Această nenorocire familiară se legă în curând de alta, mai grozavă pentru Maria, nenorocirea casnică. Trebuie să se fi petrecut în cetatea din Suceava, pe vremea aceea, o grozavă dramă, și multe lacrimi trebuie să fi curs în camera doamnei.

Ștefan cel Mare ținea mai de mult, la curtea lui din Suceava, două femei prizoniere, pe doamna Maria, nevasta lui Radu cel Frumos al Munteniei, și pe fiica lor, Maria Voichița.

Le avea la curte la dânsul dinainte chiar să se fi însurat cu Maria de Mangop, cu un an înainte, din 1471, când înfrânsese el pe înverșunatul său dușman, Radu, Voievodul Munteniei. Îl bătuse lângă București, la Soci, în martie 1471, și-i nimicise oștirea, încât acesta, în graba lui de a trece mai repede Dunărea, își părăsise în capitală soția, fata și întreaga lui avere. Ștefan puse stăpânire pe bogățiile lui Radu, iar pe femeile le luă cu el la Suceava, prizoniere.

Maria de Mangop moare în 1477,

în luna decembrie, în postul Crăciunului, după abia cinci ani de căsnicie. A îngropat-o Vodă Ștefan, cu alai și cinste multă, la Mănăstirea Putna, noua lui ctitorie.

Ștefan, fie că a vrut să ție un doliu cuviincios, fie că fata lui Radu cel Frumos era încă prea tânără, s-a însurat cu ea abia trei ani mai târziu, în 1480. Această din urmă căsnicie ținu 24 de ani până la moartea lui Ștefan, în 1504. Doamna Maria Voichița i-a supraviețuit șapte ani, a avut doi copii: o fiică, Maria, zisă Chiajna, rămasă nemăritată, fiindcă nu găsisse un soț de rangul ei, muri fată bătrână, la 18 aprilie 1518, și un fiu, Bogdan, zis Orbul, Chiorul, sau Încrucișatul, care a urmat în scaunul Moldovei la moartea tatălui său. A fost îngropată la Putna, alături de cealaltă soție, în anul 1511, în timpul domniei fiului ei Bogdan.

Deși în timpul căsătoriei lui cu Maria Basarab, Ștefan era trecut de mult de vârsta maturității, totuși vii la suflet și la trup, el mai avea și alte iubite. Cea mai cunoscută din toate era întreținuta lui din Hârlău, Maria, nevasta unui negustor de pește, numit Rareș. Deseori se abătea Vodă de la Suceava la Hârlău să-și vadă iubita, dacă nu cumva o fi luat-o în vremea din urmă la curtea lui. În tot cazul, fructul nelegitim al acestei iubiri a fost un fiu, Petru căruia i s-a zis Rareș, după numele mamei sale și care v-a ajunge mai târziu și el, domn al Moldovei.

Deși a avut mai multe soții, viața de familie a lui Ștefan cel Mare și Sfânt se integrează în morala vremii, fiind un exemplu de dăruire, devotament și atașament față de fiecare din soțiile sale.

M. FLOREA

Doamne, Ștefane

Gândesc, cu gând cucernic, la vremea vieții tale
Și văd vitraliul sacru clădit de spada ta,
Privesc atent vitraliul și văd un munte-n zale
Și cred, măreața față, a fi Măria Ta.

Sfinxul cu scut, cu bour, scrutează lung în zare:
Parcă-i hotar, prin nouri, veghind peste-o țară,
Cu oameni blânzi dar aprigi și cai în nechezare,
Nici furi nu-i calcă pragul, pe-ascuns, fără să piară.

Azi văd Moldova mamă, văd și Moldova soră,
Văd și acele râuri ce-n taină se-nfrățesc
Și viforul pustiei ce, înghețat, mai ară
Hotarele nebune ce tot se răzlețesc.

Iar gândul mă-nfioară la vechile tratate
Ce-au dus pe frații noștri în estu-ndepărtat
Și mult mai mare-mi pare blestemul ce ne bate
Când moldoveanul nostru și-acum e condamnat.

Se schimbă orizonturi, se înfrățesc popoare
Și înflorește pacea pe tot mai mult pământ,
Deși-am purtat războaie la sfintele hotare,
Noi tot ne vedem frații în țarcuri de osând.

Țară-mpărțită-n trei și răsucită-n patru,
Tu singură vei ști să-ți răscroiești cununa,
Câtând pe Ștefan, Domnul și Daniil Sihastrul
Vei regăsi pe frații și patria comună.

Și va veni și vremea când muntele cu zale
Va priveghea din nou la Sfântă Pacea ta
Și peste tot poporul unit ca apa-n vale,
Va răsări un duh: Daniil Sfinția Sa.

Paul-Mircea IORDACHE
Dedicată Zile de 27 martie,
Unirea Basarabiei cu România

ȘTEFAN CEL MARE ȘI SFÂNT - PROTECTOR ȘI CTITOR DE CULTURĂ

Unul dintre domeniile cele mai importante care au vădit preocupările culturale ale marelui domnitor moldovean a fost arhitectura. În epoca lui Ștefan cel Mare acest domeniu cunoaște o "adevărată explozie", întreaga perioadă a domniei sale fiind caracterizată printr-un număr mare de construcții militare și religioase.

Excelent om politic și militar desăvârșit, Ștefan cel Mare a cunoscut de timpuriu valoarea strategică a cetăților fortificate, în condițiile în care artileria era abia la începuturile sale. Astfel, a realizat un "inel extern" de cetăți pe Nistru, Marea Neagră, granița cu Transilvania și cu Țara Românească - care aveau un dublu rol - militar și economic.

Concomitent, făurește și un "inel interior" de fortificații care și-au dovedit pe deplin eficiența cu ocazia multelor incursiuni străine pe teritoriul Moldovei.

Pe timpul invaziei trupelor otomane, din 1476, toate aceste cetăți au rezistat în fața inamicului.

Ștefan cel Mare a intrat în conștiința populară ca fiind cel sub a cărui stăpânire au fost ridicate 44 de mănăstiri și biserici amintind de tot atâtea bătălii purtate. Una dintre cele mai mari ctitorii este, fără îndoială, mănăstirea de la Putna, terminată și sfințită la 3 septembrie 1470 și destinată de la bun început ca necropolă a familiei domnitoare.

Ridicarea unei școli de cântăreți de muzică bizantină, încurajarea artelor plastice, a miniaturistilor, tapisierilor, caligrafilor, dar mai ales a literaturii cronicărești - au constituit alte manifestări ale vocației culturale a domnitorului Ștefan cel Mare. Ștefan cel Mare - protector și ctitor de cultură.

Programul de conservare, valorificare și dezvoltare a tradițiilor artei populare și meșteșugărești din microzona Botoșani - Cernăuți

Rep. - Stimate domnule Arcadie Opaț, bine ați revenit la Botoșani! Acceptați să acordați un interviu publicației "Vatra noastră românească"?

A.O. - Cu plăcere, din mai multe motive, dar cel mai important este ascuns în denumirea publicației pe care o reprezentați.

Rep. - Suntem informați că Societatea Culturală "Mihai Eminescu" de la Cernăuți, pe care o conduceți de peste 10 ani, prin programul și acțiunile organizate în ultima perioadă constituie pilonul principal al vieții culturale pentru românii de dincolo de frontieră. Parteneriatul realizat între Consiliul Județean Botoșani, Administrația Regională Cernăuți și Societatea Culturală "Mihai Eminescu" confirmă ea aceste informații, sunt reale și corecte? Vă rugăm să detaliați acest subiect.

A.O. - Ce suntem... "pilonul" ați spus-o chiar Dv. și nu am nici un motiv să pun la îndoială cele constatate de Dv. Ar trebui de adăugat faptul - ca un mic avans, o promisiune, că în continuare vom face tot posibilul să merităm acest titlu în deplinătate. Este bine venit acest program pentru ambele părți din câteva motive: Ce trebuie să facă statul, a făcut-o. Societatea Culturală "Mihai Eminescu". Pe lângă programul fix al societății noastre s-a mai adăugat unul foarte bine venit acum, când arta populară, meșteșugurile de la cele

aproape zece mii de persoane care se ocupau de așa ceva până în 1990- 1992 - produse create în gospodăriile personale, la care se mai adăuga și cele realizate de Combinatul de arte din Cernăuți, azi au rămas doar câteva sute de meșteri populari, dar și aceștia sunt lăsați în voia soartei, fără un loc de muncă stabil, în viitor fără pensii, fără o bucată de pâine sigură pe masă.

Și aici la Botoșani s-a născut propunerea acestui "copil minune" - programul de conservare, valorificare și dezvoltare a tradițiilor artei populare și meșteșugărești din microzona Botoșani - Cernăuți. Este pentru prima dată când meșterilor populari li s-a propus o participare activă la acțiunea de păstrare a patrimoniului cultural autentic și includerea în circuitul economic a produselor realizate de aceștia. În plus, se valorifică potențialul științific și cercetările efectuate până în prezent.

Rep. - Ce mai fac românii din regiunea Cernăuți?

A.O. - Ca în povestea "Capra cu trei iezi". Stau la geam și o așteaptă pe mama. Cu părere de rău trebuie să spun că la geam este lupul, care îi ademenește cu diverse bombonele și mulți din concetățenii noștri de etnie română înghit acești "viermișori" de pe cîrligașul de aur al promisiunilor.

Rep. - Sistemul electoral permite românilor să ia parte activă în structurile administrației și în Parlamentul Ucrainei?

A.O. - Permite, dar în ceea ce privește această problemă, eu am poziția mea, reluată de mai multe ori când am avut ocazie. Fiecare naționalitate care trăiește în Ucraina trebuie să aibă o cotă de reprezentare, după ponderea fiecăreia, ceea ce nu există în Ucraina.

Rep. Ce își propune Societatea Culturală "Mihai Eminescu" pentru viitorul apropiat și ce așteaptă românii din regiunea Cernăuți de la România?

A.O. - Să fie demnă predecesorilor, a celor care au pus pe altarul unei idei însăși viața lor. Ce așteaptă românii de la Cernăuți? Să se vadă acasă. De altfel, în calitate de copii abandonati, o să cerem pensie alimentară. Mă doare faptul că se vorbește mult și se face atât de puțin. Ba, se mai semnează diverse tratate și acorduri fără să ni se ceară și nouă părerea. Un lucru nu ni-l dorim: vize, birocrație și speculă în jurul lor. Bucovina, Ținutul Herța și zonele limitrofe, inclusiv Cernăuțiul, după convingerea mea, trebuie să aibă un statut aparte și anume TRECEREA LIBERĂ A CETĂȚENILOR ACESTEI ZONE.

Transmiteți salutul meu și, îmi place să cred, al românilor din regiunea Cernăuți tuturor botoșănenilor, iar administrației

județului felicitări pentru numeroasele inițiative de până acum.

A consemnat,
M. Ciobanu

Rugăciunea Timpului

Fă, Doamne, în clipa asta o minune
Presară pe hotare busuioc,
Azi Timpul stă-n genunchi la rugăciune,
Adună, Doamne, Țara la un loc!

Când peștr PRUT mai viscolesc siberii,
Lumina graiului ne dă căldură,
Ne apără hotarul de imperii,
La răsărit de ȚARĂ e armură.

Credința - stâlp ne sprijină pridvorul,
Din inimi și din flori clădim altare
Un drum de lacrimi străjuiește DORUL,
Ne vindecă de-atâta depărtare.

Fă, Doamne, în clipa asta o minune
Presară pe hotare busuioc,
Azi Timpul stă-n genunchi la rugăciune,
Adună, Doamne, Țara la un loc!

Elis Răpeanu,
Putna, 2 iulie 1992

Ștefan cel Mare și Sfânt

Urmare din prima pagină

dușmanul, inclusiv cu trădătorii, pe care-i pedepsea fără cruțare. Petru Aron - ucigașul tatălui său - a plătit cu viața pentru crima comisă, la fel au plătit-o și acei boieri necredincioși.

Poporul a avut condiții de viață fără precedent, oamenii au trăit bine, fapt pentru care l-au prețuit și mai mult pe Ștefan. La chemările Domnului țărani răzeși răspundeau prezent, fără nici o ezitare; era o disciplină liber consimțită din partea acestora, iar Ștefan recompensa pe cei merituosi, mai ales pe câmpul de luptă.

Ștefan a fost un geniu militar. El a analizat, cu mare competență, situația politico-militară a Moldovei și a stabilit o strategie realistă și eficace, cu obiective temeinic fundamentate, cu direcții de acțiune pentru îndeplinirea obiectivelor și un plan de dispunere a forțelor chemate să aibă rolul hotărâtor, avându-se în vedere și alianțele posibile în niște condiții acceptabile. Au rămas pentru totdeauna în conștiința poporului român marile bătălii purtate de oastea moldavă, condusă de Ștefan, pentru recuperarea Chiliei (1465), înfrângerea ungarilor invadatori, în frunte cu Matia Corvin, la Baia, în decembrie 1467, a tătarilor la Lipnic (în 1469 sau 1470), precum și eforturile lui Ștefan pentru scoaterea Munteniei de sub dependența Porții.

Victoria în marea bătălie de la Vaslui (10 ianuarie 1475) a marcat un succes de răsunet pe plan internațional, contribuind la creșterea prestigiului Moldovei și al DOMNULUI său. Papa Sixtus al IV-lea l-a felicitat pe Ștefan și l-a numit "Atletul lui Hristos". Prevăzând cam ce se poate întâmpla pentru țara sa, Ștefan a făcut demersuri argumentate pentru a obține sprijin în eventualele atacuri ale Imperiului Otoman. Însă, din păcate, totul s-a rezumat, din partea partenerilor, la felicitări și promisiuni neonorate.

Deși înfrânt la Războieni (Valea Albă), Ștefan a știut să acționeze de așa natură încât să transforme - cu forțe proprii - înfrângerea într-o victorie asupra otomanilor invadatori, în anul 1476, cu toate că aceștia erau conduși de Mehmet al doilea, supranumit "Cuceritorul". Polonezii, care și ei râvneau să stăpânească Moldova, dorind să ajungă la Marea Neagră, nu au scăpat nepedepsiți, înfrângerea usturătoare administrată de moldovenii lui Ștefan la Codrul Cosminului, în 1497, este grăitoare.

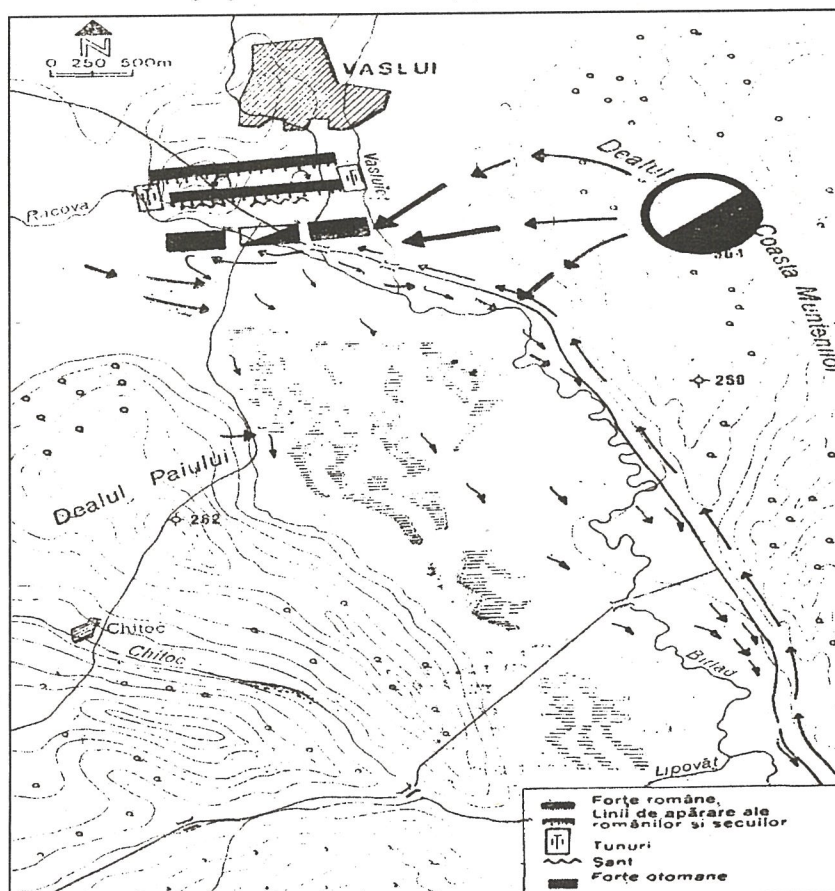
Unii au socotit victoriile lui Ștefan un miracol; poate e justificată această judecată, dar noi trebuie să avem în vedere: genialitatea diplomatică și militară a lui Ștefan, marea sa capacitate de a conduce masele, oastea țării, de a subordona cu multă pricepere formele și metodele tacticii obiectivului strategic urmărit, devotamentul, ordinea și disciplina de care au dat dovadă masele, întregul popor. Ștefan a preluat creator tradițiile de la înaintași: hărțuiala, secătuirea resurselor pe direcțiile de înaintare a inamicului, atragerea acestuia în locurile cele mai indicate pentru a i se aplica lovitură de grație.

Ștefan a fost și un mare iubitor de cultură, a sprijinit personal dezvoltarea artelor, a scrierilor, arhitecturii. În același timp, Ștefan a fost recunoscut, încă din timpul vieții sale, ca un neînfricat apărător al creștinătății; el a făcut zid în calea păgânismului, a înălțat credința ortodoxă la rangul de virtute a cetățenilor țării, a zidit 44 de biserici și mănăstiri în Moldova, de la Nistru până la Carpați, practic pe întreg teritoriul românesc (în Muntenia și în Transilvania). Iată de ce Ștefan este nedespărțit de viața și ființa neamului său și așa va rămâne pentru vecie. Ștefan, a militat, în toată domnia sa, pentru unirea în cuget și în simțiri, precum și a teritoriului celor trei țări surori, fiind considerat un înaintaș de seamă al înfăptuirii Unirii din 1600 și din anul 1918.

Col.r. Ion Fetcu

Mănăstirea fortificată PUTNA, ctitoria lui Ștefan cel Mare și Sfânt (1466-1469)

Schema Bătăliei de la Vaslui (1475)

Ștefan cel Mare și Sfânt-cuscrul țarului Moscovei

Cu prima sa soție, Evdochia, Ștefan cel Mare și Sfânt a avut o fată, Elena.

În anul 1480, Ștefan, al cărui nume era cunoscut în toată Europa, este vizitat de o delegație a țarului Moscovei, Ivan Vasilievici al III-lea, care venea să-i ceară mâna domniței lui, Elena, pentru fiul său, Ioan cel Tânăr.

Mihai Pleștev, trimisul țarului, a sosit la Suceava cu o numeroasă și strălucită întovărire de boieri moscoviți, și cu împuternicirea de a săvârși logodna, ca procurator al țarului.

Fericirea Elenei părea asigurată. Soție și mamă iubitoare, ea mai avea și bucuria de a fi favorita țarului Ivan, socrul ei, care, la nașterea nepotului Dumitru, văzându-și dinastia asigurată, de multă voie-bună își încarcă fiul și nora cu cele mai bogate daruri.

De după ușă, nenorocirea o pândea. Ivan, la bătrânețe, s-a însurat a doua oară, cu o greacă ambițioasă, de neam împărătesc, Sofia Paleologa, fiica celui din urmă despot al Peloponezului. Din această căsătorie s-a născut un fiu, Vasile. Din clipa aceea, inima bătrânului începu să se

înstrăineze de a nepotului Dumitru și de a mamei sale Elena.

Pe ascuns, greaca lucra, deși fără sorți de izbândă, deoarece n-ar fi fost nici un chip de a înlătura pe Ioan, soțul Elenei, de la drepturile sale de moștenitor legitim al tronului. Soarta favoriza pe Sofia. În 1490, de boală, sau poate de altă pricină, țaraviciul Ioan muri. Din clipa aceea, țarina Sofia nu mai avu odihnă până ce nu-și împlini scopul, de-a vedea pe fiul ei proclamat moștenitor al tronului. Curtea, boierii, țara, s-au împărțit în două tabere, una pentru Dumitru, fiul Elenei, moștenitor prin drept de primogenitură, alta pentru Vasile, fiul Sofiei, ca fiind fecior, nu nepot al țarului Ivan. Partida Elenei era mai tare, întâi fiindcă memoria lui Ioan cel Tânăr era dragă moscoviților și al doilea, fiindcă Sofia bizantina, înconjurată numai de greci, era mai puțin simpatizată în țară decât moldoveanca noastră. Simțindu-se în inferioritate, Sofia recurse la complot. Ea puse la cale omorârea copilului rivalei ei, precum și, se pare, înlăturarea, printr-o lovitură de stat, a însuși soțului ei, ca fiind

prea bătrân și incapabil de a domni. Complotul a fost descoperit înainte de-a fi înlăturat. Țarul Ivan condamnă pe conjurați la mănăstire și proclamă pe fiul nurorei sale moștenitor al tronului. În 1498, Dumitru, băiețuș de cinci ani, fu dus cu un strălucit alai la catedrala din Moscova și încoronat, în văzul și auzul întregului popor, drept viitor țar al Moscovei, al Vladimirului și al Novgorodului. Mamă-sa, stându-i de-a stânga, plângea de bucurie, iar dincolo de mănăstire, plângea greaca de necaz. Dar, nu era doar în zadar vlăstarul împăraților bizantini, trăit de veacuri în viclenii, în intrigi și comploturi. Schimbându-și cu totul felul de a fi, ea se arătă pocăită și smerită, până căpătă iertarea soțului ei. Odată întoarsă la curte, începu să puie întâi stăpânire pe inima bărbatului ei, și, apoi, cu încetul, să-și câștige dragostea boierilor și a poporului. Când după patru ani de trudă, se simți destul de tare pentru a lovi, ea învinuie la rândul ei pe Elena de complot, asigurând pe Ivan că nora lui vrea să-l omoare, pentru a-și vedea fiul ajuns mai curând stăpânitorul ținutului moscovit. Țarul Ivan, bătrân acum de tot,

ajuns în mintea copiilor, crezu în această înscenare, dezmoșteni pe Dumitru, îl trimise cu mamă-sa la închisoare și proclamă pe fiul său Vasile, moștenitor al tronului.

Acestea se întâmplau în 1502. Ștefan cel Mare, la auzul acestei nedreptăți făcute fiicei lui și în neputința de a se răzbuna împotriva acestui cuscru, a cărui țară era despărțită de a lui prin Polonia și Lituania, își răcori necazul oprind și băgând la închisoare pe niște soli de-ai lui Ivan al III-lea care treceau prin Moldova în drumul lor din Italia în Rusia. Platonica răz bunare nu a folosit nici bietei domniței Elena, nici fiului ei Dumitru. Ei rămăseră în închisoarea Moscovei, unde, doi ani mai târziu, Elena află de moartea tatălui ei Ștefan, ultimul sprijin în care mai nădăjduia. Această lovitură o fi dus-o în mormânt, căci un an după aceea, în 1505, muri și ea, acolo în beciurile închisorii. Fiul ei Dumitru a fost otrăvit din porunca țarinei Sofia, moara lumii a fost satisfăcută și veșnica nedreptate, ca întotdeauna, și-a mai pus o dată pecetea pe-o pagină a istoriei.

Col (r). Florea Macovei

Din activitatea filialei Botoșani a Uniunii Vatra Românească

În activitatea din lunile trecute, din acest an, filiala noastră s-a înscris în cerințele puse de ședința Consiliului Național de Coordonare, din februarie. Pe prim plan, avem în atenție pregătirile pentru Conferința Națională a Vetrei, preconizată a avea loc în toamna anului 2004. În acest scop, un moment important l-a marcat desfășurarea Conferinței, din 14 mai a.c., a Filialei Botoșani a U.V.R., prilej cu care s-a făcut o analiză pertinentă a drumului parcurs, s-a generalizat experiența pozitivă acumulată, au fost scoase în evidență neajunsurile și, mai ales, direcțiile de acțiune în viitor. La acest moment din activitatea filialei a participat și inginerul Mircea Orpoiescu, vicepreședintele U.V.R., care a avut cuvinte de apreciere la adresa muncii noastre.

La început de an, am înregistrat un reviriment în ceea ce privește primirea de noi membri, dar în ultima vreme, a stagnat. Vom relua acțiunea pentru a îndeplini ceea ce ne-am propus pentru acest an. Informăm pe cei interesați, că suntem pe cale de a realiza un carnet de membru de foarte bună calitate tehnică, ca urmare a străduințelor doamnei Cătălina Tufan și a inginerului Paul-Mircea Iordache - vicepreședintele filialei noastre.

Fiindcă suntem în plin an "Ștefan cel Mare și Sfânt - 500", filiala, împreună cu Organizația Județeană Botoșani a U.N.C.M.R.R., a organizat, la 20 iunie a.c., un pelerinaj la Mormântul lui Ștefan cel Mare și Sfânt de la Putna. În

această acțiune, ne-am bucurat și de sprijinul Președintelui Consiliului Județean, domnul Constantin Conțac, căruia îi aducem, și pe această cale, mulțumirile noastre. Toți participanții la pelerinaj au fost satisfăcuți pentru cele văzute și aflate pe traseu, exprimându-și dorința ca astfel de manifestări, atât de benefice și temeinic organizate, să mai aibă loc și în viitor.

Filiala noastră socotește un succes al său și faptul că pentru comemorarea celor 500 de ani de la moartea lui Ștefan cel Mare și Sfânt a reușit să editeze numărul special al publicației de față. Sperăm ca spre Vatra Românească să vină noi și noi adepți, înscriindu-se cu convingerea că ea este o organizație apolitică, de fapt face numai politica națiunii române, că profilul ei cultural și filantropic, așa cum este consimțit în Statut, îi conferă o largă deschidere către toți cei care simt românește și doresc, sincer, să fie de

folos, și în acest fel, poporului român. Vă așteptăm la adresa: str. Ștefan Luchian, nr. 23, telefon 518086, zilnic, orele 08.00-14.00; 17.00-20.00.

Col. (r) Ion Fetcu,

Președintele Filialei Județene Botoșani a U.V.R.

Grup de vatriști botoșăneni, la intrarea în Biserica mănăstirii Putna (20 iunie 2004)

Ștefan cel Mare și Sfânt în conștiința poporului său și a unor străini contemporani

Ștefan cel Mare și Sfânt a fost iubit de ai săi și respectat de străini, inclusiv de dușmani. Cronicile turcești, poloneze, ungurești, tătărești, rusești, germane și altele sunt pline de elogii la adresa domnitorului român.

Ștefan, Ștefan, Domn cel Mare

Seamăn pe lume nu are

Decât numai mândrul Soare.

Din Suceava când el sare

Pune pieptul la hotare

Ca un zid de apărare.

Ștefan, Ștefan, Domn cel Sfânt

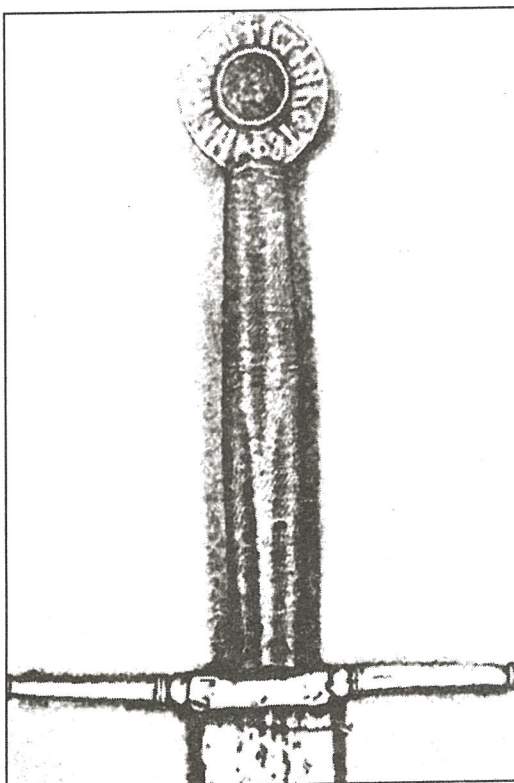
N-are seamăn pe pământ.

A fost numit de contemporanii săi: "zid al creștinătății", "atletul lui Hristos", "apărător al credinței", "cel dintâi dintre principii lumii", "erou al creștinătății", "zid pentru întregul Apus al Europei", "bărbat minunat, cu nimic mai prejos decât marii eroi ai antichității, pe care îi admirăm".

Pentru noi, Ștefan cel Mare și Sfânt rămâne unul dintre bărbații cei mai viteji ai neamului, un simbol al geniului poporului român, care i-a dat suflare și suflet din sufletul său.

"Într-o țară așa de frumoasă, c-un trecut așa de glorios, în mijlocul unui popor atât de deștept, cum să nu fie o adevărată religie iubirea de patrie, și cum să nu-ți ridici fruntea, ca falnicii strămoși de odinioară, mândru că poți spune: «Sunt român!»".

I.F.

Sabia lui Ștefan cel Mare și Sfânt

În urma demersului Guvernului României pe lângă cel de la Ankara s-a obținut executarea unei copii după sabia lui Ștefan cel Mare și Sfânt. Acest obiect de mare valoare se află în țară. Probabil că în viitor va veni acasă și originalul. În legătură cu ajungerea sabiei la otomani sunt mai multe ipoteze.

COLEGIUL DE REDACȚIE

Ionel Bejenaru

Ion Fetcu

Paul-Mircea Iordache

Florea Macovei

Elena Chirilă

Tipar: S.C. CAROMI S.R.L. Botoșani

tel./fax: 0231/585050

E-mail: caromi@xnet.ro

Tehnoredactare: Dan Ihorov